

Posudek disertační práce

Autor práce: **Mgr. Tomáš Kobes**

Název práce: **Kritický pohled na činnost nevládních organizací v rámci regionálního rozvoje. Příspěvek k problematice kulturní změny a procesů akulturace.**

Zpracováno: **Ústav etnologie UK 2007.**

Práce Tomáše Kobese se zaměřuje na široce diskutované téma posledních pěti let, na působení nevládních a neziskových organizací v rámci pomoci chudým nebo sociálně problémovým romským rodinám. Tomáš Kobes toto téma vztahuje zejména k oblasti regionálního rozvoje. Klade si za cíl podchytit vývoj sociální pomoci Romům nevládními a neziskovými organizacemi a toto téma charakterizovat jako specifickou diskurzivní oblast vyznačující se specifickým objektem a pravidly. Jeho cílem je též v tomto uvažovat o významu mezinárodních institucí, jakými jsou například United Nations Development Programme nebo Světová banka, při pomoci vybraným romským skupinám.

Autor nejprve představil problematiku v základních empirických datech a poukázal na zvyšující se míru intervence nevládních a neziskových organizací v dané oblasti. Zaznamenal, že se zejména na přelomu 20 a 21 století stala oblast finančně zajímavou a ptá se, kdo jsou nevládní a neziskové organizace, které nabídku byly schopny akceptovat. Tomáš Kobes představuje nevládní a neziskové organizace především jako významný mocenský faktor, který dokáže nejen identifikovat a formulovat společenské problémy, ale zároveň je dokáže rekonceptualizovat i vzhledem ke svým komerčním zájmům. Inspiraci pro svůj přístup Tomáš Kobes čerpal zejména z kritických reflexí postkoloniální rozvojové praxe, zejména z post development školy, kterou v práci podrobně představuje.

Ve druhé části práce se Tomáš Kobes soustředil na výklad pojmu změna, který se tím stal jedním z ústředních témat. Je mu věnováno 31 stran textu ze 147 stránkové disertace. Proč detailní pozornost právě pojmu změna se ukazuje až v závěru práce, kde Tomáš Kobes říká, že se svým postupem snažil upozornit, že klasické pojetí změny je pro reflexi procesů spojených s oblastí regionálního rozvoje a činností nevládních a neziskových společností nedostačující. Ze samotného textu ale účel tohoto exkursu není zřetelný. Vzhledem k tématu práce mohl Tomáš Kobes obdobně pracovat s pojmem instituce, sociální organizace, periferie, sociální pomoc, filantropie, nebo zisk. Historický přehled, jak se k tématu změny stavěla ta která antropologická škola nijak výrazně Kobesovo téma neposouvá.

Racionálnější se vzhledem k tématu práce jeví výklad pojmu rozvoj, který také autora přivádí záhy na Slovensko. Obecné teoretické reflexi pojmu jsou tentokrát věnovány pouze 3 strany, a to bez historického exkursu. Autorův postup ukazuje, že práce není promyšlená.

Téma regionálního rozvoje na Slovensku autor uvozuje přehledem finančních zdrojů, z nichž lze regionální rozvoj podporovat. Následně se přesouvá k tematice Romů. Je škoda, že se na tomto místě více nehovoří o tom, co se ve slovenských regionech z evropských fondů podporuje, aby čtenář získal lepší vhlad do kontextu problematiky. Namísto toho následuje podkapitola týkající se konstituování cikánské otázky. Tomáš Kobes zde za základ bere zájem úřednického aparátu ve druhé polovině 18. století o cikánské obyvatelstvo a dopouští se zde metodické chyby, když jednání císařských úředníků mechanicky vnímá jako vyjádření postojů

většiny obyvatelstva.¹ Co Tomáš Kobes považuje za majoritu na Slovensku 18. století by bylo třeba přesněji vysvětlit. Zajisté byl vytvářen vůči cikánskému obyvatelstvu ze strany státu vztah kontroly a dominance. Bylo by ale třeba nějak specifikovat, jak se lišil oproti vztahu k jiným poddaným.

Další věc, kterou bych historické části vytknul je její nekonkrétnost. Na straně 73 autor uvádí, že „osvícenský univerzální koncept byl nahrazen konceptem národní jednoty“. Není ale zřetelné, kým byl nahrazen. Zase úředníky? Teprve období po roce 1945 je podáno korektněji, zejména díky již zpracovaným pramenům publikovaným Annou Jurovou. Z výkladu je zřetelná především vládní politika. Její strategie a změny v čase jsou přesně specifikovány a její motivace je realisticky odhadována. Hodnotu textu pouze snižují občasně stylistické neobratnosti. Například: „Kvůli rapidnímu nárůstu nezaměstnanosti se Romové ocitli během 90. let hermeticky uzavřeni v romských osadách“ (s. 86). Proč autor radši neuvede odhady, kolik Romů žilo v osadách a kolik nikoli a zda se tento počet měnil a proč. Zároveň nechápu důraz na neprodyšnost uzavření, když z většiny romských lokalit děti denně odcházejí do škol, dospělí shánět přivýdělnky, nakupovat, někdy i do restaurací, na poštu pro dávky, k lékaři a podobně.

V další části práce se Tomáš Kobes zabývá současnou problematikou romské pomoci v rámci regionálního rozvoje na Slovensku. Zde je již v argumentaci mnohem přesnější. Je škoda, že tato část práce, která je jejím jádrem, není samostatnou kapitolou a je průběžně stále vedena jako část 3. V případě publikování práce část 3 doporučuji rozdělit na část 3 a 4 právě tam, kde začíná kapitola 3.3.7 nazvaná Formulování strategie a vztahování romské problematiky do oblasti regionálního rozvoje. Kulminací tématu je případová studie o projektu „Udržitelný rozvoj komunit“, která je zajímavá, přestože je velmi abstraktně podaná a anonymizovaná do té míry, že se stává neverifikovatelnou. Vzhledem k citlivosti tématu však lze akceptovat, že autor mění nejen jména osob, ale i místa, kde se případ odehrává a názvy nevládních neziskových organizací, jež zde vystupují.

V závěrečné pasáži Tomáš Kobes ukazuje rozpory mezi očekávaným chováním nevládních neziskových organizací a jejich reálné roli v konkrétních společenských situacích. Racionálně zde odhaduje, že Romové se dokážou dobře pohybovat i v jiných než rodinných strukturách a navazování široké škály institucionálních vztahů jim často nečiní velké problémy. Při koncipování závěrů by však bylo třeba zdůraznit, že se jedná o zobecnění na základě jednoho analyzovaného případu.

V seznamu literatury nejsou všechny publikace, na něž je odkazováno v textu. Chybí například publikace (Douglas 1994).

Přestože je práce ještě ne zcela domyšlená, nepostrádá prvky originality. Autor při jejím zpracování prokázal, že si umí adekvátně vybrat téma, zvolit k jeho řešení přiměřené prostředky a vyvodit z analýzy závěry.

Po určitém váhání práci **doporučuji k obhajobě.**

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Oddělení vědy
Praha 1, nám. J. Palacha, 116 38

PhDr. Zdeněk Uherek, CSc.
oponent

¹ Tomáš Kobes zde píše: „Zrodila se cikánská otázka. Romové jsou od této chvíle jednou pro vždy rozlišení. Majoritou vnímaná problematičnost jejich existence je od této chvíle jednou provždy rozlišila a tím i definitivně oddělila od zbytku populace...“ (s. 70).